



İcra ve İflas Kanunu'na Muhalefet ve Dolandırıcılık Suçları (1997-2007)

Birol ÇETİN¹

Serdar BUDAK²

¹ Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, TOKAT

² Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, TOKAT

Özet

Bu çalışmada 1997 ve 2007 yıllarını kapsayan 10 yıllık dönemde İcra ve İflas Kanunu'na muhalefet ve dolandırıcılık suçlarından hüküm giyen suçluların çeşitli kriterlere göre tasnifi yapılarak, bu suçların yıllar itibarıyla gelişimi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İcra İflas Kanunu, Dolandırıcılık suçları

Opposition to the Bankruptcy and Enforcement Law and Swindling Crimes (1997-2007)

Abstract

In this study, within a 10-year period covering the years from 1997 to 2007, criminals convicted for opposition to the bankruptcy and enforcement law and swindling crimes are classified according to various criteria and it is sought to reveal the development of these crimes year by year in the same period.

Key Words: Bankruptcy Law, fraud crimes

GİRİŞ

Ekonominin insanların hayatında önemli bir yere sahip olması, bazen standart ve statü bakımından mevcut konumlarını sürdürebilmek ya da daha iyi konumlarda bulunabilmek için haksız bir biçimde gelir elde etme ya da yasal olmayan bir takım yollara başvurulmasına neden olmaktadır.

Ekonomik suçların sonuçları itibarıyla bireysel zararlarından ziyade toplum geneline zarar vermesi, konunun önemini daha da artırmaktadır. Ayrıca, ekonomik suç olarak nitelendirilen suç türlerinin içeriğinin geniş bir alana yayılması ve diğer suç türleriyle ayrıştırılmasının güç olması da bu konunun seçilmesine neden olmuştur.

Çalışma da kullanılan veriler TÜİK'nun 1997 yılı ve sonrasına ilişkin olarak hazırladığı veri setidir; veriler 2007 yılına kadar ancak ulaşabildiği için son üç yılın verileri analize dahil edilememiştir. TÜİK'nda bulunan ceza infaz kurumuna giren hükümlü verileri incelendiğinde rüşvet, zimmet, dolandırıcılık, İcra ve İflas Kanununa muhalefet gibi ekonomik suç kapsamına giren birden fazla suç bulunmaktadır. Rüşvet, zimmet gibi daha çok kamu hukuku alanına giren ve yozlaşmaya bağlı suçlar üzerinde, literatürde çeşitli çalışmalar bulunduğu görülmektedir. Ancak dolandırıcılık ve İcra ve İflas Kanununa muhalefet (İİK) Suçları ile ilgili, yani daha çok özel hukuku ilgilendiren suçlara yönelik yeterli çalışma bulunmadığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle çalışmada bu iki suç türüne ait veri seti kullanılmıştır.

1. EKONOMİK SUÇ KAVRAMI

Ekonomik suç kavramı 1929 ekonomik bunalımı ile birlikte ortaya atılmış ve 1940 yılında Sutherland'ın "Beyaz Yaka Suçları" isimli makalesiyle literatürde yer almaya başlamıştır. Sutherland'a göre üst sınıf olarak nitelendirilen statü sahibi insanların işledikleri suçlar "beyaz yaka suçları" olarak adlandırılmaktadır.

Herbert Edelhertz beyaz yaka suçlarını, fiziksel olmayan yollarla ve kurnazlıkla para, mülk kaybından kaçınmak ya da işyerinde buldukları konumları kullanarak kendilerine bir takım avantajlar sağlamak olarak tanımlarken; Gilbert Geis ise bu kavramı 'üst dünya suçluluğu' olarak adlandırmakta ve klasik suçları işleyenler ile üst dünya suçlarının işleyenlerin mesleki konumlarına dikkat çekmektedir. Bu konuda çalışma yapan birçok araştırmacı "mesleki suç" kavramını gündeme getirmekte ve bu tür suçların iş yerinde bulunulan statünün avantajlarını kullanarak yasaların ihlal edildiğini belirtmektedir (İçli, 2004, s. 252-253).

Ekonomik suçların iktisadi boyutu ele alındığında ise durumun ciddiyeti daha net görülmektedir. 1990 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan bir rapor, anılan yıl itibarıyla uyuşturucu kaçakçılığının dünya gayrisafi hasılasının yaklaşık olarak %10'unu oluşturduğunu, ekonomik suçların günlük olarak bir milyar doları aştığını ileri sürmektedir (Gündüz, 2009, s. 254).

Dünyadaki ekonomik suçlar kriminolojik açıdan, iki gruba ayrılmaktadır. Bunlardan ilki Anglo-Amerikan ve

Alman yazarların ileri sürdüğü görüştür. Bu görüşe göre, ekonomik suçları işleyen kişiler, mesleklerini icra ederken ortaya çıkan hukuki boşlukları istismar edip, daha sonra bu istismarı alışkanlık haline dönüştürmektedirler. Bu tip insanlar normal hayatlarında dürüst ve kanunlara riayet eden insanlardır. Ancak mesleklerini icra ederken kendi kişisel çıkarları ya da sahibi olmadıkları halde, çalıştıkları firmanın çıkarlarını ön planda tutarak kanunları ihlal edebilirler. İkinci görüş ise, genellikle Fransız yazarlar tarafından savunulan görüştür. Onlara göre ekonomik suçlar; mesleki olarak bir anlam ifade etmemektedir. Yani, ekonomik suç işlemek için illa bir meslek sahibi olmak gerekmemektedir. Ticari ve ekonomik açıdan yapılan her türlü işlem, eğer kanun dışı ise ekonomik suç olarak tanımlanabilmektedir. (Erman, 1992).

Ekonomik suç kavramı; politik, ekonomik-sosyal yapıdaki ve teknolojideki gelişmelere bağlı olarak sürekli değişen dinamik bir olgudur (Güvel, 2005, s. 29). Bu nedenle günümüzde bu kavramın tanımı üzerine tartışmalar devam etmektedir. Bunların yanında ekonomik suç tiplerinin ve bunlara ilişkin ceza hükümlerinin ticaret, ceza, vergi mevzuatı gibi birçok farklı düzenlemeler biçiminde dağılmış olması da ekonomik suç kavramının alanını genişletmekte ve tanımını zorlaştırmaktadır (Tiryaki ve Gürsoy, 2004, s. 54).

Ekonomik suç kavramı üzerine yapılan tanımlar "geleneksel tanımlar" ve "çağdaş tanımlar" olarak 2'ye ayrılabilir (Üzeltürk, 2005, s. 40). Geleneksel tanımlarda ekonomik suçlar, beyaz yaka suçlarıyla özdeş tutulmuş ve suçlu, bir organizasyondaki konumu dolayısıyla elinde fırsat bulduran statü sahibi kişi olarak nitelendirilmiştir. Bu anlamda ekonomik suç yozlaşmayla eşanlamlı tutulmaktadır (Güvel, 2005, s. 29). Ancak günümüzde ekonomik, teknolojik ve politik değişimler ile birlikte ekonomik suç çeşitliliğinin de arttığı görülmektedir. Örneğin; bilişim suçları ya da kimlik hırsızlığı suçlarını işleyen failin herhangi bir meslek ya da statü sahibi olmasının gerekmediği açıktır. Bu durum ise ekonomik suçun çağdaş tanımının yapılmasının gerekliliğini göstermektedir.

2. EKONOMİK SUÇ TÜRLERİ

Ekonomik suç kavramının anlaşılması için suç türlerinin de açıklanması gerekmektedir. Günümüzde, ekonomik suç türlerinin çok sayıda olması nedeniyle, bu türlerin sınırlandırılması ve genel başlıklar altında toplanması gerektiği düşünülmektedir. Yapılan çalışmalarda bu tür suçlar;

1. Yozlaşmaya Bağlı Suçlar
2. Dolandırıcılık
3. Para Aklama
4. Fikri Mülkiyet Hırsızlığı
5. Kimlik Hırsızlığı
6. Kaçakçılık
7. İnternet Suçları, olmak üzere genelde 7 başlık altında toplanmıştır (Güvel,2005).

Bu çalışmada ekonomik suç türleri, yukarıda belirtilen başlıklar altında incelenecek olup, türlerin tanımları ve ekonomik etkileri açıklanmaya çalışılacaktır.

3. İCRA VE İFLAS KANUNU'NA MUHALEFET VE DOLANDIRICILIK SUÇLARI

Türk Hukuk Sisteminde, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 2. Kitap, 3. Kısım, 9. Bölümünde yer alan, "Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar" adlı başlık haricinde, ekonomik suçlar adı altında ya da ekonomik temelli suçları içeren genel bir kanun bulunmamaktadır. Bu tür suçların kanuni yükümlülükleri, genel ceza kanunlarından çok, özel ceza kanunlarıyla oluşturulmuştur. Örneğin, 4458 sayılı Gümrük Kanunu, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Önlenmesi Hakkındaki Kanun, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu, ekonomik suçları içeren özel kanunlardan bazılarıdır.

Ekonomik suç türlerinin bu denli geniş bir alana yayılması nedeniyle, konunun bütünlüğü korumak için çalışmamızda İİK ve Dolandırıcılık suçlarını işleyen hükümlülerin kişisel özellikleri bazında incelenmiştir.

3.1.İcra Ve İflas Kanunu'na Muhalefet Suçları

Toplum içerisinde yükümlülüklerini yerine getirmeyen borçlulara karşı alacaklıların, devlet kuvveti yardımı ile alacaklarını elde edebilmesi için düzenlenen hukuk kurallarına İcra İflas Hukuku adı verilir. Bir diğer ifadeyle Cebri İcra Hukuku olarak adlandırılan bu kurallar vasıtasıyla zor kullanma yetkisi yalnızca devlete verilmiştir. Ülkemizde borçlu kendi rızası ile yükümlülüklerini yerine getirmediği durumda hem İcra ve İflas Kanunu hem de Türk Ceza Kanunu ile bir takım yaptırımlar uygulanmaktadır. Yükümlülüklerini yerine getirmeyen borçlulara bu kanunlar aracılığı ile hapis ya da para cezası yaptırımları uygulanmaktadır (Konuralp, 2006, s. 10).

3.2. İcra ve İflas Kanununa Muhalefet Suçu İşleyenlerin Kişisel Özellikleri

Araştırmanın bu bölümünde, 1997-2007 yıllarına ait hüküm giymiş suçluların cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, bağlı bulunduğu meslek grupları gibi kişisel özellikleri incelenmiştir.

Araştırma kapsamında, hükümlülerin cinsiyet durumlarını yıllara göre dağılımı Tablo 1.'de gösterilmiştir. Tablo 1'i daha anlaşılır kılmak için belirtilen verileri grafikte göstermenin daha uygun olacağı düşünülmüştür.

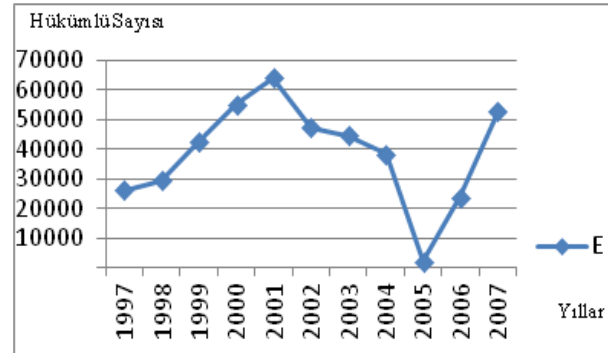
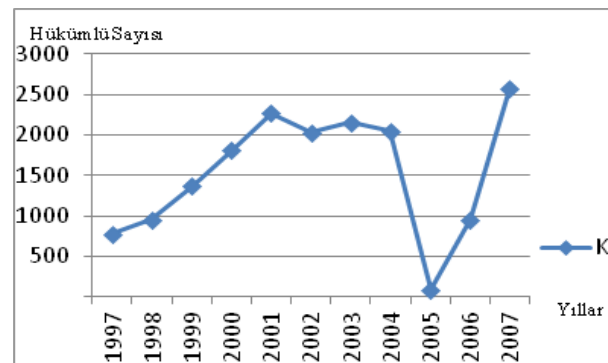
Grafiğe göre başlangıç yılı olan 1997'den 1998'e erkek hükümlü sayısı belirli bir oranda artarken 1998'den sonra hüküm giyme daha dik olarak artmaya devam etmiş, tepe noktası olarak ise 2001 yılında son bulmuş; bu yıldan sonra azalışa geçmiştir. Bu azalış 2002-2004 yıllarında daha yavaşlamıştır. 2005 yılında ise çok yüksek derecede bir hüküm giyme düşüşü yaşanmıştır. Bu durumda İcra ve İflas Kanunu'nda 2005 yılında değişikliğe gidilmesinin

Tablo1. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Cinsiyet Dağılımları

Cinsiyet	E		K	
	f	%	f	%
1997	26 116	6.13	774	4.55
1998	29 553	6.93	951	5.59
1999	42 586	9.99	1 368	8.04
2000	55 123	12.93	1 809	10.63
2001	64 168	15.05	2 271	13.34
2002	47 340	11.11	2 028	11.91
2003	44 602	10.46	2 159	12.68
2004	38 279	8.98	2 045	12.01
2005	2 132	0.50	90	0.53
2006	23 619	5.54	952	5.59
2007	52 745	12.37	2 578	15.14
Toplam	426 263	100	17 025	100

Kaynak: TÜİK

etkisinin yüksek olduğu düşünülmektedir. Ancak 2006 ve 2007 yıllarındaki yüksek eğimli artış ve araştırmanın son yılı olan 2007 yılında hüküm giymenin 50.000 kişiyi geçmesi, değiştirilen kanunun suçu önlemede çok yeterli olmadığına, kanun yapıcıların bu kanunu tekrar gözden geçirmesi ve eksik kısımlarının düzeltilmesi gerekliliğinin bir işareti olarak görülmektedir.

Grafik 1. 1997-2007 Yılları Arasında Hüküm Giymiş Erkekler**Grafik 2.** 1997-2007 Yılları Arasında Hüküm Giymiş Kadınlar

Grafiğe göre hüküm giymiş kadınlar 1997 yılında 500-1000 aralığında iken 1998 yılından itibaren artan bir eğimle yükselmeye devam etmiş ve 2001 yılında tepe noktasına erişmiştir. 2001-2004 yıllarında dalgalı bir şekil izlerken 2005 yılında büyük oranda düşüş yaşanmıştır. 2007 yılında ise 2006 ya nazaran daha yüksek bir eğimle artış yaşanmıştır. Daha önce de bahsedildiği üzere 2007 yılı hükümlü sayısının 2500-3000 aralığında ilerlemesi ve 1997 den bu yana hükümlü sayısındaki en yüksek dereceye ulaşması, yeni uygulamaya konmuş kanunun fazla etkili olmadığını bir kez daha göstermektedir.

Tablo 2. 1997-2007 Yıllarına Ait Yaş Grupları ve Yüzdesel Dağılımları

Yaş Grupları	f	%
-15	7	0.002
15-17	42	0.009
18-24	23.178	5.229
25-34	143.875	32.456
35-44	160.655	36.242
45-54	84.567	19.077
55-64	23.867	5.384
65+	7.097	1.601
Toplam	443.288	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre 35-44 yaş grubunda hüküm giyen suçlular (%36.242) ile en yüksek oranı oluşturmaktadır. İkinci olarak 25-34 yaş grubu (%32.456), üçüncü olarak ise 45-54 yaş grubu (%19.077) gelmektedir.

Tablo 3. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	f	%
Okuma yazma bilmeyen	6 751	1.52
Okuryazar olup da bir okul bitirmeyen	7 300	1.65
İlkokul mezunu	310 355	70.01
Ortaokul ve dengi meslek okulu mezunu	52 133	11.76
Lise ve dengi meslek okulu mezunu	54 509	12.30
Fakülte veya yüksekokul mezunu	12 240	2.76
Toplam	443 288	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre, belirtilen yıllar arasında hüküm giymiş kişilerin %70'inin ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Bunu %12.30'luk bir oranla lise ve dengi meslek okulu mezunları izlemektedir. Fakülte veya yüksekokul mezunlarının %2.76' gibi düşük bir oranla hükümlülerin meslek grupları arasında son sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Araştırma kapsamında, hükümlülerin meslek gruplarına göre dağılımı Türkiye İstatistik Kurumu'ndan (TÜİK) elde edilen verilerde meslek gruplaması 2004 yılında değiştiğinden dolayı, iki ayrı tabloda incelenmiştir.

Tablo 4. 1997-2003 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Meslek Durumları

Meslek Grubu	f	%
İlmi ve teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri ve bunlarla ilgili meslekler	6 004	1.87
Müteşebbisler, direktörler ve üst kademe yöneticileri	5 004	1.56
İdari personel ve benzeri çalışanlar	9 230	2.88
Ticaret ve satış personeli	57 649	17.97
Hizmet işlerinde çalışanlar	18 406	5.74
Tarımcı, hayvancı, ormancı, balıkçı ve avcılar	78 077	24.33
Tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananlar	88 499	27.58
Ev kadınları, emekliler, irat sahipleri, öğrenciler, çalışamaz halde olanlar ve bir mesleği olmayanlar ile mesleği belli olmayanlar	57 979	18.07
Toplam	320 848	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre, tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananlar %27.58 ile en yüksek orana sahiptir. İkinci olarak ise %24.33'lük oranla tarımcı, hayvancı, ormancı, balıkçı ve avcılar yer almaktadır. Ticaret ve satış personelinin ekonomik faaliyetler ile daha içli dışlı olmasına rağmen %17.97'lik bir oranla dördüncü sırada yer alması dikkat çekici bir durum olarak görülmektedir.

Tablo 5. 2004-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Meslek Durumları (Yeni Gruplamaya Göre)

Meslek Grubu	f	%
Kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürler	18 509	15.12
Profesyonel meslek mensupları	2 091	1.71
Yardımcı profesyonel meslek mensupları	5 592	4.57
Büro ve müşteri hizmetlerinde çalışan elemanlar	590	0.48
Hizmet ve satış elemanları	5 198	4.25
Nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık, ormancılık ve su ürünleri çalışanları	19 863	16.22
Sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar	15 557	12.71
Tesis ve makine operatörleri ve montajcıları	10 885	8.89
Nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar	11 463	9.36
Silahlı kuvvetler	60	0.05
Ev kadını	4 022	3.28
Öğrenci	251	0.20
Emekli	4 885	3.99
İşi olmayanlar	23 474	19.17
Toplam	122 440	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre, işi olmayanlar %19.17 bir oranla ilk sırada yer almaktadır. İşsizlik bireylerin toplumsal değerlere olan bağlılığını azaltmaktadır. İşsizliğin bireye vermiş olduğu dışlanmışlık duygusu kişinin üzerinde kendine güvensizlik, duygusuzluk, şok ve benzeri şekillerde psikolojik olarak etkileyip kanuni olmayan yollara sürükleyebilir (Kızmaz, 2006). Bu nedenle işi olmayanların yüzdesel olarak ilk sırada yer alması, ailevi ve toplumsal baskı ile birlikte suç işlemeye meyilli olmanın doğal bir sonucu olarak düşünülebilir.

Tabloda ikinci en büyük yüzdeye sahip olan hükümlüler %16.22'lik bir oran ile nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık, ormancılık ve su ürünleri çalışanlarıdır. Üçüncü olarak ise %15.12'lik bir oran ile kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürlerin olduğu görülmektedir.

Tablo 6. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Medeni Durumları

Medeni Durum	f	%
Hiç Evlenmedi	50 835	11.47
Evli	378 247	85.33
Eşi Öldü	2 066	0.47
Boşandı	12 140	2.74
Toplam	443.288	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre, hükümlüler arasında evli olanlar %85.33 ile en yüksek orana sahiptir. İkinci olarak ise %11.47'lük oranla hiç evlenmeyenler yer almaktadır. Bu hükümlüler arasında, boşanan hükümlüler %2.74 ve eşi ölenler %0.47'lük bir orana sahip olduğu görülmektedir.

3.3. Dolandırıcılık Suçları

Literatürde dolandırıcılık suçu, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 503. maddesinde "*Bir kişiyi kandırabilecek nitelikte hile ve desiseler yaparak hataya düşürüp onun veya başkasının zararına, kendisine veya başkasına haksız bir menfaat sağlamak*" olarak tanımlanmıştır. Kanununun 504. maddesinde ise dolandırıcılık suçunun nitelikli halleri düzenlenmiş ve suç unsuru teşkil edecek fiiller sıralanmıştır. 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı yeni TCK'da dolandırıcılık suçu "*Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak*" şeklinde tanımlanmıştır. Aynı kanununun 158. Maddesinde ise dolandırıcılık suçunun ceza miktarını artıran nitelikli halleri yer almaktadır.

3.4. Dolandırıcılık Suçunu İşleyenlerin Kişisel Özellikleri

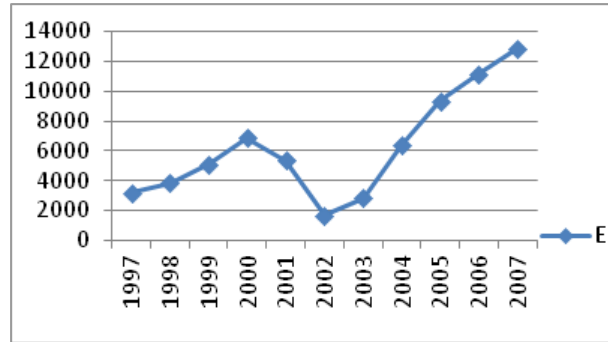
Bu bölümde, 1997-2007 yıllarına ait dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş suçluların cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, bağlı bulunduğu meslek grupları gibi kişisel özellikleri incelenmiştir.

Tablo 7. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Cinsiyet Dağılımları

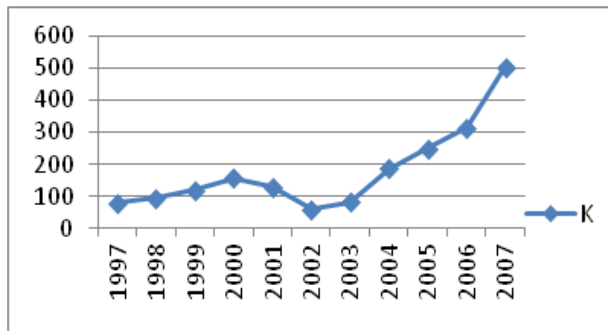
Yıllar	E		K	
	f	%	f	%
1997	3 206	4.67	79	3.99
1998	3 822	5.57	95	4.80
1999	5 123	7.47	119	6.02
2000	6 871	10.02	158	7.99
2001	5 345	7.79	129	6.52
2002	1 677	2.45	59	2.98
2003	2833	4.13	83	4.20
2004	6357	9.27	188	9.50
2005	9334	13.61	248	12.54
2006	11 145	16.25	315	15.93
2007	12 869	18.76	505	25.53
Toplam	68 582	100	1 978	100

Kaynak: TÜİK

Araştırma kapsamında, hükümlülerin cinsiyet durumlarını yıllara göre dağılımı Tablo 7’de gösterilmiştir. Tablo 7’yi daha anlaşılır kılmak için belirtilen verileri grafikte göstermenin daha uygun olacağı düşünülmüştür.

Grafik 3. 1997-2007 Yılları Arasında Hüküm Giymiş Erkekler

Grafiğe göre, dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş erkekler, başlangıç yılı olan 1997’den 1998’e belirli bir oranda artarken 1998’den sonra hüküm giyme daha dik olarak artmaya devam etmiş tepe noktası olarak ise 2000 yılında son bulmuş bu yıldan sonra azalışa geçmiştir. Bu azalış 2001-2002 yıllarında daha hızlanmıştır. 2003 yılında ise tekrar artışa geçmiştir ve bu artış azalan oranla 2007 sonuna kadar devam etmiştir.

Grafik 4. 1997-2007 Yılları Arasında Hüküm Giymiş Kadınlar

Grafiğe göre, dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kadınlarda başlangıç noktası olan 1997 yılından 2000 yılına düşük oranda artış varken, en düşük seviye olan 2002 yılından itibaren dik bir eğim göstererek artışa geçmiştir ve 2007 yılında tepe noktasına erişmiştir. 1997-2007 yılları arasında dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kadınların oranında neredeyse 5 kat artış görülmüştür.

Tablo 8. 1997-2007 Yıllarına Ait Yaş Grupları ve Yüzdesel Dağılımları

Yaş Grupları	f	%
11-14	8	0.011
15-17	36	0.051
18-24	4.810	6,817
25-34	25.516	36,162
35-44	26.053	36,923
45-54	11.106	15,740
55-64	2.541	3,601
65+	490	0,694
Toplam	70 560	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre; hüküm giyen suçluların yaş özellikleri bakımından en yüksek oranını %36.92 ile 35-44 yaş grubu oluşturmaktadır. İkinci olarak %36.16 ile 25-34 yaş grubu, üçüncü olarak ise %15.18 ile 45-54 yaş grubu gelmektedir. Yani dolandırıcılık suçu en fazla 25-44 yaş arasında yaygın olduğu söylenebilir.

Tablo 9. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	f	%
Okuma yazma bilmeyen	823	1.17
Okuryazar olup da bir okul bitirmeyen	1 234	1.75
İlkokul mezunu	39 986	56.67
Ortaokul ve dengi meslek okulu mezunu	10 075	14.28
Lise ve dengi meslek okulu mezunu	14 021	19.87
Fakülte veya yüksekokul mezunu	4 421	6.27
Toplam	70 560	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre, dolandırıcılık suçundan hüküm giyen suçluların %56.67’si ilkököl mezunudur. Bu oranı %19.87 ile lise ve dengi meslek okulu mezunları ve %14.28 ile de ortaokul ve dengi meslek okulu mezunları takip etmektedir. İİKM suçundan hüküm giymiş suçluların eğitim durumlarıyla karşılaştığımızda hemen, hemen aynı sonuçlara ulaşılması ilginçtir. Fakülte veya yüksekokul mezunu hükümlüler %6.27’lik bir oran ile dördüncü en yüksek seviyeye sahiptir.

Araştırma kapsamında, hükümlülerin meslek gruplarına göre dağılımları TÜİK’ten elde edilen verilerde meslek gruplaması 2004 yılında değişmiş olmasında dolayı, meslek istatistikleri iki ayrı tabloda incelenmiştir.

Tablo 10. 1997-2003 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Meslek Durumları

Meslek Grubu	f	%
İlmi ve teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri ve bunlarla ilgili meslekler	755	2.55
Müteşebbisler, direktörler ve üst kademe yöneticileri	796	2.69
İdari personel ve benzeri çalışanlar	309	1.04
Ticaret ve satış personeli	11 079	37.43
Hizmet işlerinde çalışanlar	1 297	4.38
Tarımcı, hayvancı, ormancı, balıkçı ve avcılar	2 320	7.84
Tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananlar	7 884	26.64
Ev kadınları, emekliler, irat sahipleri, öğrenciler, çalışamaz halde olanlar ve bir mesleği olmayanlar ile mesleği belli olmayanlar	5 159	17.43
Toplam	29 599	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre, ticaret ve satış personeli %37.43 ile en yüksek orana sahiptir. İkinci olarak ise tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananların %26.64'lük bir orana sahiptir. Ev kadınları, emekliler, irat sahipleri, öğrenciler, çalışamaz halde olanlar ve bir mesleği olmayanlar ile mesleği belli olmayanlar ise %17.43 bir oran ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 11. 2004-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Meslek Durumları (Yeni Gruplamaya Göre)

Meslek Grubu	f	%
Kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürler	10 814	26.40
Profesyonel meslek mensupları	1 049	2.56
Yardımcı profesyonel meslek mensupları	1 064	2.60
Büro ve müşteri hizmetlerinde çalışan elemanlar	186	0.45
Hizmet ve satış elemanları	1 796	4.38
Nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık, ormancılık ve su ürünleri çalışanları	2 660	6.49
Sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar	5 529	13.50
Tesis ve makine operatörleri ve montajcıları	3 199	7.81
Nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlar	3 568	8.71
Silahlı kuvvetler	10	0.02
Ev kadını	789	1.93
Öğrenci	52	0.13
Emekli	1 214	2.96
İşi olmayanlar	9 301	22.05
Toplam	40 961	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre, kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürlerin %26.40'lık bir oran ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Ekonomik suç işleme potansiyeli toplumun her kesimine dağılmış olmasına rağmen Sunderland'ın (1940) beyaz yaka suçluluğu tezinin dolandırıcılık suçunu işleyenler arasında (İİKM suçunu işleyenlerin tersi olarak) hala geçerliliğini koruduğunu ve belirli statü sahibi olan insanların mesleklerinin getirdiği koşul ve avantajları kullanarak, bulunduğu ekonomik şartları daha üst düzeye taşımak için suç işleyebileceğinin bir kanıtı olabilir.

İşi olmayanlar %22.05 bir oranla ikinci sırada yer almaktadır. Tabloda üçüncü en büyük yüzdeye sahip olan hükümlülerin %13.50'lik bir oran ile sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanların olması, yani güzel sanatlar ile ilgilenenlerin dolandırıcılıktan hüküm giyme oranında üçüncü olması dikkat çekici bir durumdur.

Tablo 12. 1997-2007 Yıllarında Hüküm Giymiş Kişilerin Medeni Durumları

Medeni Durum	f	%
Hiç Evlenmedi	10.803	15.31
Evli	56.215	79.67
Eşi Öldü	280	0.40
Boşandı	3.262	4.62
Toplam	70 560	100

Kaynak: TÜİK

Tabloya göre, dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin %79.67'si, yani neredeyse bu hükümlülerin yarısından fazlası evlidir. İkinci olarak ise %15.31'lük oranla hiç evlenmeyenler yer almaktadır. Boşanan hükümlüler %4.62 ve eşi ölen hükümlülerin %0.40'lük bir orana sahip olduğu görülmektedir. İİKM suçundan hüküm giymiş kişiler ile karşılaştırıldığında hemen, hemen benzer sonuçlara rastlanmaktadır.

4. BULGU VE YORUMLAR

Her iki suç türünden hüküm giymiş kişilerin cinsiyetleri incelendiğinde, ilk sırada erkeklerin yer aldığı görülmüştür. Cinsiyet faktöründeki erkek üstünlüğüne rağmen kadın hükümlü sayısı 1997'den 2007'ye kadar çok yüksek oranda olmasa da bir artış göstermiştir. İİKM suçu hükümlülerinin cinsiyetine göre; erkek hükümlülerin yaklaşık %96'lık bir orana sahip olduğu, kadın hükümlülerin ise yaklaşık %4'lük bir orana sahip olduğu görülmektedir. Dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerden, erkek hükümlülerin yaklaşık %97'lik bir orana sahip olduğu, kadın hükümlülerin ise yaklaşık %3'lük bir orana sahip olduğu görülmektedir. Simon, kadın suçluluğu ile ilgili olarak "*Kadınların iş gücü içindeki yerlerinin artışı, adı geçenlerin suç işleme fırsatlarını da artırmaktadır. Kadınlara açık olan suç işleme imkanları arttıkça, sapıcı davranışları ve işledikleri suç tipleri gittikçe erkeklere benzeyecektir.*"

görüşünü dile getirmiştir. Kadınların ekonomik statüleri değiştikçe suç oranlarındaki artışı da süreceği görülmektedir (Dönmezer, 1994, s. 127). Yukarıda belirtilen bu iki suç türünden hükümlü oranlarının benzer olması ve erkek hükümlü oranının ezici bir üstünlüğe sahip olması, ülkemizde kadınların kamusal hayata, erkeklere nazaran çok daha az katıldığının bir işareti olabilir.

Çalışmaya konu olan iki suç türünden hüküm giymiş kişilerin yaş grupları incelendiğinde İİKM suçundan hüküm giymiş kişilerin yaş dağılımında ilk sırayı 35-44 yaş grubu (%36) oluşturmaktadır. Dolandırıcılık suçunda ise 35-44 yaş grubu (%37) ilk sıradadır. Bu iki suç türünde de ikinci sırada yer alan yaş grubu, İİKM suçu hükümlüleri 25-34 yaş (%32), dolandırıcılık suçu hükümlüleri 25-34 yaş (%36) aralığındadır. Bu sonuçtan yola çıkarak her iki suç türünde de hüküm giyen kişilerin çoğunluğunun 25-44 yaş aralığında bulunduğu söylenebilir. Bu sonuçlar, özellikle dolandırıcılık suçlarında, suç girişiminde bulunan kişilerin belirli bir yaşın üzerinde olduğu görüşünü destekler niteliktedir. Çünkü genç yaşlarda işlenen suçlardan bazıları, basit hırsızlıklar, silahlı soygun, araba hırsızlığı gibi suçlardır. Ancak yaş ilerledikçe, riski yüksek, getirisi az olan bu suçların işlenme oranı azalmakta, buna karşılık, daha az riskli suçların oranı yükselmektedir (İçli,2004).

Çalışmaya konu olan İİKM ve dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerin eğitim durumları incelendiğinde, her iki grupta da ilk sırada ilkökul mezunları yer almaktadır (İİKM %70, Dolandırıcılık %56). Her iki suçta da ikinci sırada lise ve dengi meslek okulu mezunları gelmektedir (İİKM %12, Dolandırıcılık %20). Her iki suç türünden hüküm giymiş kişilerin, eğitim durumları bakımından olan bu benzerlik ilginçtir. Çünkü 2004-2007 yılları arasındaki meslek grubu dağılımında dolandırıcılık suçundan hüküm giymiş kişilerde, kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürler grubu %26'lık bir oran ile ilk sırada, işi olmayanlar ise %20'lik bir oran ile ikinci sıradadır. İİKM suçu hükümlüleri meslek gruplarında sıralama ise, işi olmayanlar %19, nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık, ormancılık ve su ürünleri çalışanları %16, kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürler %15 şeklindedir. Hüküm giymiş kişiler arasındaki bu **çarpıklık** dikkat çekmiş ve 2004-2007 yılları arasındaki eğitim durumları tekrar incelenmiştir. Ancak o yıllarda da ilkökul mezunları yine ilk sıradadır. Bu durum ya istatistiksel bilgi eksikliği ya da Türkiye'de kanun yapıcı, üst düzey yönetici ve müdür olabilmek için ilk koşulun eğitim durumu olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

1997-2003 yılları meslek grupları ayırımına göre, İİKM suçu meslek grubu dağılımında, ilk sırada tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananlar (%27), tarımcı, hayvancı, ormancı, balıkçı ve avcılar (%24) ikinci sırada yer almaktadır. Dolandırıcılık suçu hükümlülerinin meslek grubu dağılımında ise ticaret ve satış personeli (%37), tarım dışı üretim faaliyetlerinde

çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananlar (%26) ikinci sırada yer almaktadır.

2004-2007 yıllarında, meslek grupları arasında kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürlerin, her iki suç türünde de yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir. Bu durum ekonomik suçu işleme potansiyelinin toplumun her kesimine dağılmış olmasına rağmen Sutherland'ın (1940) beyaz yaka suçluluğu tezinin hala geçerliliğini koruduğunu ve belirli statü sahibi olan insanların mesleklerinin getirdiği koşul ve avantajları kullanarak, bulunduğu ekonomik şartları daha üst düzeye taşımak için suç işleyebileceğinin bir göstergesi olabilir.

Hükümlü oranının yüksekliği ile dikkat çeken bir diğer grubu işi olmayanlar oluşturmaktadır. İşsizlik bireylerin toplumsal değerlere olan bağlılığını azaltmaktadır. İşsizliğin bireye vermiş olduğu dışlanmışlık duygusu kişinin üzerinde kendine güvensizlik, duygusuzluk, şok ve benzeri şekillerde psikolojik olarak etkileyip kanuni olmayan yollara sürükleyebilir (Kızmaz, 2006). Bu durum sonucunda işi olmayanların yüzdesel olarak ilk sıralarda yer alması, ailevi ve toplumsal baskı ile birlikte suç işlemeye meyilli olmanın doğal bir sonucu olduğu düşünülmektedir.

Çalışmaya konu olan iki suç türünden hüküm giymiş kişilerin medeni durumları incelendiğinde; İİKM suçu hüküm giyenlerin %85'i evli, %11 ise hiç evlenmemiştir. Dolandırıcılık suçu hükümlülerde de benzer sıralama vardır. Bu suçtan hükümlülerin %80'i evli, %15'i ise hiç evlenmemiştir. Yapılan araştırmalara göre evlilerin, diğer medeni gruplara göre daha az suç işlediği, en çok suç işleyen medeni grubun ise boşanmış kişilerden oluştuğu görülmektedir (Dönmezer,1994, s. 263; Demirbaş, 2005,s.168). Ancak bu çalışmada diğer çalışmaların aksine, Türkiye'de 1997-2007 yılları arasında İİKM ve dolandırıcılık suçundan hüküm giyenlerin çok yüksek bir oranının evli kişilerden oluştuğunu göstermektedir. Bu durum ise ekonomik suçları işlemeye medeni durumun alışılmışın dışında evli kişilerden oluşabileceğinin de bir göstergesi olabilir.

5. SONUÇ

Sonuç olarak her iki suç türünde; erkek, 25-44 yaş arası, ilkökul mezunu ve evli kişilerin bu tür suçları işlemeye büyük bir orana sahip olduğu söylenebilir. Hükümlülerin mesleki durumu TUİK'in 2003 yılında hükümlü meslek türlerini değiştirmesi nedeniyle farklılık göstermektedir. 1997-2003 yıllarında İİKM suçu hükümlüleri meslek grubu dağılımında, ilk sırada tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananlar yer alırken, dolandırıcılık suçu hükümlülerinin meslek grubu dağılımında ise ticaret ve satış personeli yer almaktadır. 2004-2007 yıllarında, meslek grupları arasında kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürlerin, her iki suç türünde de yüksek bir orana sahip olduğu görülmektedir.

KAYNAKLAR

Demirbaş, T. (2005). *Kriminoloji* Ankara: Seçkin Kitapevi

Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji* İstanbul: Beta Bas. Yay.

Erman, S. (1992). *Ticari Ceza Hukuku*. İstanbul: İ.Ü. Basımevi ve Film Merkezi.

Gündüz, O. (2009). Avrupa Konseyi Dökümanı: Ekonomik Suçun Avrupa'yı Tehdidi-2 (Karar 7971-1997). Y. Ünver içinde, *Malvarlığına Karşı Suçlar ve Ekonomik Suçluluk* (s. 249-287). Ankara: Seçkin Yayıncılık

Güvel, E. A. (2005). Ekonomik Suç Kavramı ve Ekonomik Suçlar. *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu* (s. 27-34). Ankara: TOBB.

İçli, T. G. (2004). *Kriminoloji*. Ankara: Martı Kitap ve yayınevi.

İnelioğlu, A. A. (2006). Bankacılık Kanunu'nda Yer Alan Suçlar. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Kızmaz, Z. (2006). Suçun Önemli Belirleyenleri olarak İktisadi Etkenler:İşsizlik Suç ilişkisine Sosyolojik Bir Bakış. *Polis Bilimleri Dergisi* , 8 (1).

Konuralp, C.S., (2006). İcra ve İflas Hukuku'nda İhtiyati Tedbirler, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

Mahmutoğlu, F. S. (2003). *Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Sutherland, E. H. (1940, February). White Collar Criminality. *American Sociological Review* .

TEPAV. (2006). *Bir Olgu Olarak Yolsuzluk:Nedenler, Etkiler Ve Çözüm Önerileri*. Ankara: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı.

Tiryaki, T. ve Gürsoy, T. (2004, Ekim-Aralık). Ekonomik Suç Kavramı ve Sigortacılık Suçlarının Bu Açından Değerlendirilmesi. *Sayıştay Dergisi* , s. 53-69.

Türkiye İstatistik Kurumu, Adalet İstatistikleri (Suç türü ve yaş gurubuna göre hükümlüler) 2011

Üzeltürk, H. (2005). Ekonomik Suçlar ve Vergiler. *Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu* (s. 208-231). Ankara: TOBB.